

(2) Buddhismus II

- dynastie Tang (618 – 907) – největší rozmach buddhismu v Číně
- buddhismus a stát

snaha státu o kontrolu buddhismu:

zřízen úřad „vrchního inspektora pro správu buddhistické obce (sanghy)“ (poprvé za dyn. Severních Wei v 5. stol)

snaha o kontrolu počtu mnichů a klášterů

Faguo – první vrchní inspektor – ztotožnil císaře s buddhou:

Císař je osvícený a pečuje o Buddhovu cestu. Je ve své vlastní osobě Tathagátou (tj. buddhou). Mniši mu musí skládat hold. [...] Kdo propaguje Buddhovu nauku, je vládcem lidí. Neskláním se před císařem, pouze uctívám Buddhu.

Jiný přístup reprezentuje anonymní *Sútra dokonalého poznání pro vládců lidí, kteří chtějí ochraňovat stát* – vládce (král, císař) představuje „vnější ochranu“ (*waihu* 外護) státu a společnosti, která zahrnuje i sanghu. Sangha představuje „vnitřní ochranu“ (*neihu* 內護) založenou na bódhisattvovské ctnosti soucitu (*ren* 忍). Vládce, který ochraňuje buddhistickou obec, tím proto ochraňuje i stát.

- hlavní buddhistické školy:

Tiantai:

zakladatelem školy byl Zhiyi (538 – 597)

základní text: Lotosová sůtra

- každý může dosáhnout probuzení (buddhovství) **a to již v tomto životě** (zásadní rozchod s tradicí indického buddhismu)
- později škola uznávala buddhovskou přirozenost nejen lidských bytostí, ale dokonce i neživých věcí – důraz na univerzální charakter vysvobození
- schéma Čtyř fází učení (v jiných verzích Pěti období a osmi učení) – popisuje jiné výklady Buddhovy nauky jako méně dokonalé verze (ranější fáze) téhož, co Tiantai a Lotosová sůtra reprezentuje v nejdokonalejší podobě
- učení o trojí pravdě: 1) všechny dharmy jsou prázdné, podmíněně vzniklé; 2) mají dočasnou reálnou existenci; 3) pravda středu (platí obojí)

→ trojice prázdnota, pomíjivost a střední cesta

„Střední cesta“ však není průměrem mezi dvěma krajnostmi. Věci jsou zároveň prázdné i dočasně reálně existující – škola Tiantai zdůrazňuje identitu těchto protikladů, což pro ni implikuje představu totožnosti všeho, především jednotlivin a celku: **celek i jeho části jsou totéž**, kosmos jako celek i všichni buddhové všech dob jsou přítomni v zrnku písku či v konečku vlasu.

→ význam i nejnepatrnější věci, okamžiku (právě zde, v tomto momentě, na tomto místě může dojít k vysvobození)

→ proměna buddhismu, „počinštění“

Meditační praxe: hlavní pojmy „zastavení“ (mysli) (*zhi* 止, *šamatha*) a vhléd (do povahy věcí) (*guan* 觀, *vipašjana*). Důraz kladen na to, že kterákoliv věc nebo jev v sobě obsahuje vše, lze tedy zaměřit mysl na cokoliv, vše je z hlediska meditujícího stejně hodnotné.

Huayan:

zakladatelem školy byl Dushun (557 – 640)

základní text: Sútra o girlandě

Největší rozmach za císařovny Wu (Wu Zetian, vládla fakticky od 683, nominálně od 690 do 705). Výrazně podporovala Fazanga (643 – 712), hlavního teoretika školy.

- základní myšlenky podobné Tiantai a dalším školám vrcholného čínského buddhismu (vše je obsaženo v každé věci, střední cesta mezi prázdnotou a pomíjivostí, probuzení v tomto životě v jediném okamžiku)

Li 理 = „struktura“, zde výraz pro prázdnotu všech jevů

Shi 事 = jevy

→ podle školy Huayan tvoří obojí jednotu, v každém jednotlivém jevu je již vše obsaženo (*li* plně obsaženo v každém *shi*), vše tvoří harmonickou jednotu (*li* a *shi* ani *shi* navzájem si „nepřekážejí“ – *li shi wu ai* 理事無礙, *shi shi wu ai* 事事無礙)

→ Fazangovo *Pojednání o zlatém lvu* (zlato = *li*; lev = *shi*) – zlato nemůže existovat bez konkrétního tvaru, kterým může být cokoliv; ve lvu jako celku i v každé jeho části je totéž zlato ve své úplnosti.

Chan:

genealogie, předávání dharmy od mistra k žákům mimo slova súter; patriarcha Hongren / Chung-žen (602-674); legenda o Huinengovi / Chuej-nengovi:

Tribunová sútra Šestého patriarchy:

Shenxiu / Šen-siou (605?-705):

„Tělo mé je stromem bódhi, srdce (心 xin) jak čistého zrcadla rám; často je pilně čistím otírám, aby naň nesedal prach.“

„Tak jako bódhi nemá strom, zrcadlo jasné nemá rám; povahou Buddha je stále čist, kdeže je místo a na něm prach?“

Huineng: *„Srdce je tím stromem bódhi, tělo je zrcadla rám; je-li však zrcadlo čisté, odkud prach vymetat mám?“*

→ rozdíl náhlého a postupného osvětlení ztotožňovaný s rozdílem jižní a severní škola chanového buddhismu.

- Shenhui / Šenchuej (670?-760) – 734 vystoupil s obviněními proti „severní škole“: 1) falešná linie předávání dharmy (Shenxiu vs. Huineng); 2) falešné učení o postupném osvětlení

Shenhui:

„Vezměte si vlákna hedvábné látky, která nelze spočítat. Jestliže je sevřeme do silného pramene, který položíme na špalek a přesekneme jedinou ranou ostrého meče, všechna vlákna budou naráz přeřata. Jakkoli velký je jejich počet, neodolají jediné ráně mečem. Stejně tomu je s jedinou ranou, která vyvolá v mysli probuzení.“

Tribunová sútra:

„Ó vědoci, není náhlá a postupná dharma, jsou jen bystřejší lidé a těžkopádnější lidé. Ten, kdo ještě bloudí, přesvědčuje se jen postupně, ten, kdo se probouzí, učí se rychleji. Jakmile však už jednou došli k poznání vlastní mysli, jakmile už jednou uzřeli svou přirozenost, jakmile procitli, pak jsou jeden jako druhý a není už mezi nimi rozdíl. Stejně tak, pokud neprocitli, čeká je oba týž koloběh kalp.“

- idea náhlého osvětlení byla dále rozvíjena a stala se jakousi „ochrannou známkou“ chanového buddhismu. Nebyla však zdaleka metodou jedinou, vždy byly v rámci chanu rozvíjeny i konvenčnější meditativní metody.

-- zatemnění, znečištění mysli chápáno jako její ulpívání na předmětech vnějšího i vnitřního světa. Cílem je absolutní odpoutanost myšlení, jež podněty pouze odráží jako čisté zrcadlo. Odtud nekonvenční metody některých pozdějších chanových mistrů.

Tribunová sůtra:

„Ó vědoucí, v našem učení, ať už náhlém nebo postupném, bylo vždy vytyčováno nemyšlení za hlavní, neformovost za podstatnou, nezastavovat se za to základní.“

Jak si vysvětlit neformovost?

Neformovost znamená být dalek rozlišování forem uprostřed forem.

Nemyslet znamená nemyšlet v myšlení.

Nezastavovat se u ničeho je původní lidská přirozenost.

Myšlení se také u ničeho nezastavuje. Minulé myšlenky, přítomné myšlenky, budoucí myšlenky navazují jedna na druhou bez přerušení. Jakmile jednou přerušíme myšlení, dharmové tělo se odtrhne od smyslového těla. Proto se ve svém myšlení nezastavujeme u žádné dharmy mezi dharmami. Zastavit se totiž u jedné myšlenky znamená, že se zastavilo naše myšlení, a tomu se říká spoutání. Nebýt spoután naopak znamená nezastavovat se v myšlení u žádné z dharem.

[...]

Zůstat v jakémkoliv prostředí jím nezasažen, tomu se říká nemyšlet. Ne-myšlení tedy spočívá v tom, udržet si nezávislost vlastního myšlení na vnějším prostředí, nikoli nepřemýšlet o dharmě. Kdybychom nemyšleli na nic, naše myšlení se přeruší, vše ustane, naše myšlení ustane a dojde k znovuzrození jinde.“

Tribunová sůtra:

„Úplné samádhi (tj. dokonalé meditativní pohroužení) znamená uskutečňovat pravou mysl v každém čase a za všech okolností, chodě, stoje, leže, sedě.“

Ideál bódhisattvy v chanovém buddhismu:

„Ó vědoucí, přísahám-li a uvazuji se k vysvobození všech živých bytostí bez výjimky, znamená to, že já je mám vysvobodit. Ty živé bytosti, jež mám na mysli, se vysvobodí vlastně samy, ve svém vlastním těle, skrze svou vlastní přirozenost. [...] Každá živá bytost je s to se vysvobodit sama. Od vaší zkaženosti vás vysvobodí vaše správnost, od vašeho zmatku vás vysvobodí vaše uvědomění, od vaší hlouposti vás vysvobodí vaše moudrost, od vašeho zla vás vysvobodí vaše dobro, od vaší trýzně vás vysvobodí vaše bódhi. Být takto osvobozen jediné znamená opravdu se osvobodit.“

Chanové školy Linji / Lin-ťi a Caodong / Cchao-tung:

Se školou Linji jsou spojovány nekonvenční techniky, jimiž je chan v obecném povědomí obzvlášť proslulý. Mistři této školy se snažili (jistě mimo jiné) své žáky šokovat, a tak přerušit jejich konvenční myšlenkové pochody, což někdy mohlo vést na místě k náhlému probuzení.

Linji:

„Zabijte vše, s čím se setkáte vně vás i ve vašem nitru. Najdete-li tam Buddhu, zabijte Buddhu! Najdete-li tam patriarchu, zabijte patriarchu! Naleznete-li tam arahata, zabijte arahata! Naleznete-li svého otce nebo matku, zabijte otce nebo matku! Naleznete-li své blízké, zabijte své blízké! To je způsob, jak se osvobodit, jak uniknout z otroctví věcí; to je únik a nezávislost!“

Škola Caodong pěstovala méně radikální meditační metody pod vedení mistra, zejména „sezení v pohroužení“ (坐禪 zuochan / cuo-čchan).

Kóany: (公案 gong'an / kung-an)

Sbírký krátkých výroků otázek nebo příběhů, jejichž smyslem je rovněž „šokovat“, rozhodit konvenční myšlení a vnímání věcí, a tak mysl připravit pro probuzení.

Otázka: Jak vypadá Buddha?

Odpověď: Jako tyčinka uschlého hnoje.

Otázka: Co je Buddha?

Odpověď: Tři míry konopí.

Otázka: Jak zní tlesknutí jednou rukou?

škola Čisté země (淨土 jingtu / t'ing-tchu)

- Sútra o Čisté zemi (*Sukhávatívjúha*), Lotosová sútra (*Sadharmapundarika*)

Představa o dvou odlišných cestách vedoucích ke konečnému cíli:

„Cvičit se v mravním jednání je obtížné; avšak postupovat za pomoci víry je snadné. Ti, kdo chtějí postupovat vpřed, by měli svou mysl naplnit úctou a recitovat jméno Buddhy a nepouštět ho z mysli.“

- Amitábha a Avalokitéšvara (Guanyin), cílem znovuzrození v Západním ráji (Čisté zemi)

- víra v Amitábhu a jeho slib pomáhat k vysvobození ostatním bytostem; upřímná a hluboká víra; celou myslí toužit po znovuzrození v Západním ráji

- prostředky: 1) neustálé recitování Buddhova jména; 2) recitování suter; 3) meditace (vizualizace) Amitábhy a jeho ráje; 4) uctívání Amitábhy a jeho vyobrazení; 5) vznášet prosby a přinášet obětiny Amitábhovi